

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Сумський державний університет
Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та
менеджменту

**Цифрові трансформації та
інноваційні технології в економіці:
виклики, реалії, стратегії**
**Digital transformations and
innovative technologies in the economy:
challenges, realities, strategies**

Матеріали
Міжнародної науково-практичної конференції
(Україна, Суми, 27-29 травня 2024 р.)

Суми
Сумський державний університет
2024

ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ І НАСЛІДКИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЦИФРОВОЇ ТРАНСПАРЕНТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

*Рубанов Павло Миколайович,
д.е.н., доцент,
Сумський державний університет, Суми
Білошанка Вікторія Анатоліївна,
студентка гр. ЕН-02/2ф,
Сумський державний університет, Суми*

З активним розвитком технологій та цифровізації актуалізується питання поширення і доступності інформації, що стосуються діяльності підприємств. З одного боку, цифрові канали роблять публікацію інформації щодо підприємства простішою та доступнішою для зацікавлених сторін, але з іншого боку, зростають загрози та ризики, пов'язані з поширенням цієї інформації. Через виникнення таких протиріч дослідження підходів до забезпечення цифрової прозорості діяльності підприємств та їх фінансової звітності є актуальним.

Проведений аналіз досліджень у яких формулюється сутність категорії «прозорість» дозволяє узагальнити основні сфери використання та ключові елементи, які різні автори вкладають в поняття «прозорість» (табл.1).

При трактуванні і застосуванні поняття прозорості дослідники звертають увагу на різні аспекти діяльності підприємств. У рамках першого підходу увага зосереджена на ролі і участі держави у формуванні прозорості, а також залученості і впливу громадськості при прийнятті рішень. За другим підходом автори акцентують на значенні прозорості у формуванні фінансової звітності та інших даних для зовнішніх інтересантів, зокрема інвесторів. Третій підхід до прозорості характеризує формування прозорих відносин в колективі і менеджменті задля поліпшення внутрішньокорпоративної комунікації, у тому числі, для прийняття обґрунтованих стратегічних рішень, поліпшення ризик-менеджменту тощо.

Окрім того, розрізняють різні рівні формування прозорості в контексті суб'єктності. Так, Л.Богуцька (2017) виділяє наступні рівні формування умов для забезпечення прозорості:

- *нормативно-законодавчий*, який створює уніфіковані правила і стандарти подання звітності;
- *рівень суб'єкта господарювання*, де прозорість забезпечується через фінансову звітність та інші джерела бізнес-інформації;
- *рівень експертів*, у т.ч. з аналітичних і рейтингових агентств, які

здійснюють професійну оцінку рівня транспарентності суб'єктів бізнесу.

Таблиця 1 – Підходи до використання поняття «транспарентність»

Автори	Основні сфери використання	Цільова спрямованість
Крет О. В., Пашковська М.	Державне управління і регулювання, громадська участь, публічне адміністрування, демократичні процеси	Публічність і підзвітність органів влади, залучення громадськості, демократизація
Кузіна Р. В., Ігумнов В.М., Богущка Л., Халіна В.Ю., Сироватський О.А.	Фінансові, економічні і соціальні аспекти взаємодії підприємств, інвестиційний менеджмент	Прозорість фінансової звітності, відкритість та достовірність даних, формування позитивного іміджу
Ляхович О.О., Дерій Ж.В., Скаковська С.С., Кречко М.Ю., Завгородня Н.В., Зачосова Н.В., Куценко Д.М.	Корпоративне управління, внутрішня комунікація, стратегічний менеджмент, прийняття рішень з управління ризиками, стратегічне планування	Відкритість процесів у компанії, інформаційна прозорість прийняття рішень, раціональність організаційної структури, покращення ризик-менеджменту

Джерело: узагальнено авторами

Важливим сучасним напрямом забезпечення транспарентності є цифрова прозорість, оскільки інформаційні технології все більш активно використовують у фінансах і бізнесі. Використання інформаційних технологій змінило не лише практику ведення бізнесу, а й привнесло значні зміни у канали, якими компанії звітують і інформують про фінансово-економічні результати своєї діяльності. Це також визначає, наскільки транспарентним є менеджмент конкретного бізнес-суб'єкта для інвесторів і інших стейкхолдерів, виходячи з потреб забезпечення їх цифрового доступу до актуальної інформації. Окрім того, саме цифрова транспарентність забезпечує відкритість і доступність інформації щодо самих цифрових процесів і цифрової трансформації бізнесу, а також використовувани при цьому дані та цифрові технології на рівні конкретних підприємств. Цей аспект цифрової транспарентності відображає вплив цифровізації на учасників та бізнес-процеси в компанії, рівень цифрової доступності даних, яких потребують інтересанти.

Завдяки IT-рішенням компанії можуть оптимізувати процес формування фінансової звітності, мінімізувати кількість помилок і вплив людського фактору, щоб надавати точні і вичерпні фінансові дані для менеджерів різних рівнів і підрозділів, стейкхолдерів і контролюючих структур, щоб

забезпечити прийняття ними більш обґрунтованих і своєчасних рішень.

Задля цілеспрямованого досягнення максимальної ефективності від підвищення транспарентності підприємству доцільно виокремлювати ті перспективні сфери, де її підвищення матиме вищий пріоритет. Переваги транспарентності для відповідних аспектів бізнесової діяльності узагальнено у таблиці 2. Оскільки транспарентність є основою для формування довіри стейкхолдерів до суб'єктів бізнесу, вона забезпечує підвищення інвестиційної привабливості підприємств та можливості залучення ними фінансових ресурсів.

Таблиця 2 – Переваги транспарентності у корпоративному управлінні

Сфери реалізації	Переваги транспарентності у бізнесі
Підвищення рівня довіри	Транспарентна фінансова звітність та інформація про діяльність підприємства зміцнює довіру зацікавлених сторін
Ефективність прийняття рішень	Ширший доступ до інформації робить процес прийняття рішень простішим, швидшим та більш обґрунтованим
Стимулювання інновацій	Транспарентність сприяє обміну знаннями, що стимулює створення нових бізнес-ідей та інноваційних винаходів
Боротьба з корупцією	Транспарентність допомагає запобігти корупції всередині підприємства, роблячи процеси більш відкритими та підзвітними
Економічне зростання	Транспарентність для власників і потенційних капіталодавців підвищує їх впевненість, обсяг вкладень і економічне зростання
Соціальна відповідальність	Транспарентність забезпечує більш відповідальну соціальну та етичну поведінку всередині підприємства

Джерело: узагальнено авторами за (Dublino, 2023; Anderson, 2023; Богуцька, 2017; Халіна & Абеленцев, 2023).

Незважаючи на те, що цифрова прозорість в цілому позитивно впливає на діяльність компанії, підвищуючи ефективність бізнес-процесів, вона також може призвести до негативних наслідків і зробити бізнес більш вразливим до наявних загроз.

Найбільш вагомими ризиками неконтрольованої і надлишкової транспарентності є такі:

– ризик викривлення інформації, яка потребує додаткових роз'яснень. Навіть в умовах високої транспарентності поширювана інформація може бути спотворена, неправильно інтерпретована чи представлена. Це

потенційно може більше зашкодити підприємству, аніж негативний вплив від відсутності доступу до такої інформації. Зацікавлені сторони можуть не мати необхідного досвіду і професійних навичок для правильної інтерпретації фінансово-економічних даних, що призведе до неправильних припущень. Тому підприємство повинне приділяти значну увагу перевірці варіантів сприйняття та інтерпретації власної інформації;

– ризик зниження конкурентоспроможності. У разі надлишкової прозорості і розкриття критично важливої для своєї конкурентоспроможності інформації, підприємство ризикує розкрити власні стратегічні ідеї, плани щодо розвитку чи деталі значимих процесів. Це може нівелювати чи знизити конкурентну перевагу компанії, надасть можливість конкурентам передбачати кроки, щоб грати на випередження, повторювати їх або протидіяти розробленій бізнес-стратегії. Тому потрібно знайти баланс між задоволенням потреб зацікавлених сторін у прозорості та збереженням стратегічної неоднозначності, щоб убезпечитись від ненавмисного надання конкурентам ринкової переваги;

– ризики кібербезпеці. Доступність конфіденційної інформації може призвести до крадіжки даних, конкурентної шкоди або шкоди репутації. Більш відкрита система може бути більш уразливою до кібератак, оскільки зловмисники можуть використовувати доступні в Інтернеті дані для кращого розуміння уразливостей компанії та організації кібератак;

– ризик зростання витрат та зусиль. Відбір і поширення інформації для забезпечення прозорості, потребує додаткових витрат часу та зусиль, особливо на початковому етапі. Також можлива поява додаткових витрат на заходи з кібербезпеки та захисту даних;

– операційні виклики. Процес збирання, перевірки та обміну інформацією вимагає значних ресурсів та відповідної інфраструктури. Забезпечення прозорості, точності і актуальності даних стає особливо складним завданням для великих корпорацій;

– ризик перевантаження доступною інформацією. Великий обсяг доступної інформації викликає проблеми з її систематизацією, моніторингом, оновленням і застосуванням, а також може викликати плутанину та ускладнити прийняття рішень (Anderson, 2023; Dublino, 2023).

Отже, за умови правильного підходу до використання переваг і зменшення ризиків, транспарентність у сучасному бізнес-середовищі є необхідним фактором поліпшення підзвітності, взаємодії та прийняття обґрунтованих рішень.

Тези доповіді підготовлено за результатами дослідження, що фінансується за рахунок бюджетних коштів МОН України «Цифровізація та транспарентність публічних, корпоративних та особистих фінансів: вплив на інноваційний розвиток та національну безпеку» (реєстраційний номер: 0122U000774).

Список використаних джерел

1. Anderson, K. (2023, October 23). Does transparency benefit or harm your company? *Greenly*. <https://greenly.earth/en-gb/blog/company-guide/does-transparency-benefit-or-harm-your-company>.

2. Dublino, J. (2023, November 6). How to instill more transparency in your business. *Business.com*. <https://www.business.com/articles/transparency-in-business/>.

3. Богущька, Л. (2017). Реалізація принципів транспарентності суб'єктами господарювання. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*, 4. 149-158. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vtneu_2017_4_16.

4. Халіна, В. Ю., Абеленцев, Є. В. (2023). Транспарентність діяльності підприємства як елемент нової бізнес-моделі. *International Scientific Journal "Internauka"*, 11. <https://doi.org/10.25313/2520-2057-2023-16>.